

Klub Poselski
Ruch Palikota

GRUPA: ul. Wiejska 4/6/8
00-902 Warszawa
TEL.: +48 22 694.12.95
FAX: +48 22 694.27.82
E-MAIL: kp-rp@kluby.sejm.pl

Warszawa, dnia 22 listopada 2012 rok

Grupa Posłów
na Sejm RP
Klubu Poselskiego
„Ruch Palikota”

**Szanowna Pani
Ewa Kopacz
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej**

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. oraz na podstawie art. 32 ust. 2 Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, niżej podpisani posłowie wnoszą projekt ustawy :

- o zmianie ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania oraz o zmianie innych ustaw.

Na podstawie art. 34 ust. 1 Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej do reprezentowania wnioskodawców w pracach nad projektem ustawy upoważniamy posła Romana Kotlińskiego.

Wiceprzewodniczący
(Sławomir Kopyciński)

Projekt ustawy o zmianie ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania¹
oraz o zmianie innych ustaw

Art. 1. W ustawie z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania wprowadza się następujące zmiany:

1. Art. 2 otrzymuje brzmienie:

„Art. 2. Korzystając z wolności sumienia i wyznania obywatele mogą w szczególności:

- 1) tworzyć wspólnoty religijne, zwane dalej >>kościółami i innymi związkami wyznaniowymi<<, zakładane w celu wyznawania i szerzenia wiary religijnej, posiadające własny ustrój, doktrynę i obrzędy kultowe;
- 2) zgodnie z zasadami swojego wyznania uczestniczyć w czynnościach i obrzędach religijnych oraz wypełniać obowiązki religijne i obchodzić święta religijne;
- 3) wstępować (i występować) do kościołów i związków wyznaniowych.
- 4) należeć lub nie należeć do kościołów i innych związków wyznaniowych;
- 5) głosić swoją religię lub przekonania;
- 6) wychowywać dzieci zgodnie ze swoimi przekonaniem w sprawach religii;
- 7) zachowywać milczenie w sprawach swojej religii lub przekonań;
- 8) utrzymywać kontakty ze współwyznawcami, w tym uczestniczyć w pracach organizacji religijnych o zasięgu międzynarodowym;
- 9) korzystać ze źródeł informacji na temat religii;
- 10) wytwarzać i nabywać przedmioty potrzebne do celów kultu i praktyk religijnych oraz korzystać z nich;
- 11) wytwarzać, nabywać i posiadać artykuły potrzebne do przestrzegania reguł religijnych;
- 12) wybrać stan duchowny lub zakonny;
- 13) zrzec się w organizacjach świeckich w celu realizacji zadań wynikających z wyznawanej religii bądź przekonań w sprawach religii;
- 14) otrzymać pochówek zgodny z wyznawanymi zasadami religijnymi, przekonaniem w sprawach religii lub światopoglądu”.

2. Art. 3 otrzymuje brzmienie:

„Art. 3. 1. Uzewnętrznianie indywidualnie lub zbiorowo swojej religii lub przekonań może podlegać jedynie ograniczeniom ustawowym koniecznym do ochrony bezpieczeństwa publicznego, porządku, zdrowia lub moralności publicznej albo podstawowych praw i wolności innych osób.

2. Korzystanie z wolności sumienia i wyznania nie może prowadzić do uchylania się od wykonywania obowiązków publicznych nałożonych przez ustawy.

3. Nikt nie może być ograniczony w korzystaniu z wolności sumienia i wyznania w zakresie swobody składania deklaracji o wstąpieniu lub wystąpieniu z kościoła lub związku wyznaniowego.

4. Oświadczenie, o którym mowa w punkcie 4 rodzi skutki publiczno- prawne z chwilą jego doręczenia odpowiedniej kościelnej osobie prawnej”.

3. Art. 6 otrzymuje brzmienie:

„Art. 6. 1. Nikt nie może być dyskryminowany bądź uprzywilejowany z powodu religii lub przekonań w sprawach religii.

2. Nie wolno zmuszać obywateli do niebrania udziału w czynnościach lub obrzędach religijnych ani do udziału w nich.

3. Nie wolno uniemożliwiać, utrudniać lub w inny sposób ograniczać swobody obywateli w składaniu oświadczeń o wstąpieniu lub wystąpieniu z kościoła lub związku wyznaniowego”.

Art. 2. W ustawie z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny² art. 23 otrzymuje brzmienie:

¹ Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, tekst jednolity Dz.U. z 2005 r., Nr 231, poz. 1965, z 2009 r. Nr 98, poz. 817.

„Art. 23 Dobra osobiste człowieka, w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, swoboda wyznania, przekonań religijnych i światopoglądowych, wolność wstępowania i występowania z kościołów i związków wyznaniowych pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach”.

Art. 3 W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny³ art. 194 otrzymuje brzmienie:

„Art. 194. 1. Kto ogranicza człowieka w przysługujących mu prawach ze względu na jego przynależność wyznaniową albo bezwyznaniowość, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

2. Takiej samej karze podlega ten, kto ogranicza wolność człowieka w zakresie składania oświadczeń o wstąpieniu lub wystąpieniu z kościoła czy związku wyznaniowego”.

Art. 4. Ustawa wchodzi w życie z dniem...

2

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r.; Dz.U. z 1964 r. Nr 16, poz. 93; z 1971 r. Nr 27, poz. 252; z 1976 r. Nr 19, poz. 122; z 1982 r. Nr 11, poz. 81, Nr 19, poz. 147, Nr 30, poz. 210; z 1984 r. Nr 45, poz. 242; z 1985 r. Nr 22, poz. 99; z 1989 r. Nr 3, poz. 11; z 1990 r. Nr 34, poz. 198, Nr 55, poz. 321, Nr 79, poz. 464; z 1991 r. Nr 107, poz. 464, Nr 115, poz. 496; z 1993 r. Nr 17, poz. 78; z 1994 r. Nr 27, poz. 96, Nr 85, poz. 388, Nr 105, poz. 509; z 1995 r. Nr 83, poz. 417; z 1996 r. Nr 114, poz. 542, Nr 139, poz. 646, Nr 149, poz. 703; z 1997 r. Nr 43, poz. 272, Nr 115, poz. 741, Nr 117, poz. 751; z 1998 r. Nr 106, poz. 668, Nr 117, poz. 758; z 1999 r. Nr 52, poz. 532; z 2000 r. Nr 22, poz. 271, Nr 74, poz. 855 i 857, Nr 88, poz. 983, Nr 114, poz. 1191; z 2001 r. Nr 11, poz. 91, Nr 71, poz. 733, Nr 130, poz. 1450, Nr 145, poz. 1638; z 2002 r. Nr 113, poz. 984, Nr 141, poz. 1176; z 2003 r. Nr 49, poz. 408, Nr 60, poz. 535, Nr 64, poz. 592, Nr 124, poz. 1151, z 2004 r. Nr 91, poz. 870, Nr 96, poz. 959, Nr 162, poz. 1692, Nr 172, poz. 1804, Nr 281, poz. 2783, z 2005 r. Nr 48, poz. 462, Nr 157, poz. 1316, Nr 172, poz. 1438, z 2006 r. Nr 133, poz. 935, Nr 164, poz. 1166, z 2007 r. Nr 80, poz. 538, Nr 82, poz. 557, Nr 181, poz. 1287, z 2008 r. Nr 116, poz. 731, Nr 163, poz. 1012, Nr 220, poz. 1425 i 1431, Nr 228, poz. 1506, z 2009 r. Nr 42, poz. 341, Nr 79, poz. 662, Nr 131, poz. 1075; z 2010 r. Nr 40, poz. 222, Nr 155, poz. 1037; z 2011 r. Nr 80, poz. 432, Nr 85, poz. 458, Nr 230, poz. 1370.

3

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny; Dz.U. z 1997 r. Nr 88, poz. 553, Nr 128, poz. 840, z 1999 r. Nr 64, poz. 729, Nr 83, poz. 931, z 2000 r. Nr 48, poz. 548, Nr 93, poz. 1027, Nr 116, poz. 1216, z 2001 r. Nr 98, poz. 1071, z 2003 r. Nr 111, poz. 1061, Nr 121, poz. 1142, Nr 179, poz. 1750, Nr 199, poz. 1935, Nr 28, poz. 2255, 2004 r. Nr 25, poz. 219, Nr 69, poz. 626, Nr 93, poz. 889, Nr 243, poz. 2426, z 2005 r. Nr 86, poz. 732, Nr 90, poz. 757, Nr 132, poz. 1109, Nr 163, poz. 1363, Nr 178, poz. 1479, Nr 180, poz. 1493, z 2006 r. Nr 190, poz. 1409, Nr 218, poz. 1592, Nr 226, poz. 1648; z 2007 r. Nr 89, oz. 589, Nr 123, poz. 850, Nr 124, poz. 859, Nr 192, poz. 1378; z 2008 r. Nr 90, poz. 560, Nr 122, poz. 782, Nr 171, poz. 1056, Nr 173, poz. 1080, Nr 214, poz. 1344, z 2009 r. Nr 62, poz. 504, Nr 63, poz. 533, Nr 166, poz. 1317, Nr 168, poz. 1323, Nr 190, poz. 1474, Nr 201, poz. 1540, Nr 206, poz. 1589, z 2010 r. Nr 7, poz. 46, Nr 40, poz. 227 i 229, Nr 98, poz. 625 i 626, Nr 125, poz. 842, Nr 127, poz. 857, Nr 152, poz. 1018 i poz. 1021, Nr 182, poz. 1228, Nr 225, poz. 1474, Nr 240, poz. 1602, z 2011 r. Nr 17, poz. 78, Nr 24, poz. 130, Nr 39, poz. 202, Nr 48, poz. 245, Nr 72, poz. 381, Nr 94, poz. 549, Nr 117, poz. 678, Nr 129, poz. 734, Nr 133, poz. 767, Nr 160, poz. 964, Nr 191, poz. 1135, Nr 217, poz. 1280, Nr 233, poz. 1381, Nr 240, poz. 1431, z 2012 r. poz. 611.

UZASADNIENIE

Jednym z fundamentalnych praw i wolności człowieka jest swoboda sumienia. Mieści się w niej między innymi wolność przyjmowania przekonań religijnych i światopoglądowych, ich publicznego okazywania oraz zrzeszania się w kościoły i związki wyznaniowe. Chroni ją także polska ustawa zasadnicza w artykule 25 ustęp 1, 2 i 3. Niestety, jest to zabezpieczenie iluzoryczne. Otóż polski porządek prawny faktycznie nie chroni wolności składania skutecznych oświadczeń woli o wstąpieniu lub wystąpieniu z kościoła lub związku wyznaniowego. Nauka oraz orzecznictwo sądów powszechnych oraz administracyjnych odsyła w tej sprawie do aktów prawa wewnętrznego. Uczynił tak między innymi Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie, który wyrokiem z dnia 13 lutego 2012 roku w sprawie M.W. przeciwko GIODO o sygnaturze II SA/Wa 1320/11 orzekł, co następuje: „(...) skarżący nie wykazał, aby wystąpił z Kościoła w sposób skuteczny. Powoływanie się w tym zakresie przez skarżącego na złożenie oświadczenia woli, o jakim mowa w art. 60 i następnych Kodeksu cywilnego, jest niewystarczające. Sposób działania osób, które zamierzają formalnie wystąpić z Kościoła Katolickiego określiła Konferencja Episkopatu Polski, wydając w dniu 27 września 2008 r. >>Zasady postępowania w sprawie formalnego aktu wystąpienia z Kościoła<<. Skoro, więc skarżący należy do Kościoła, to aby z niego skutecznie wystąpić, musi zastosować się do kościelnych zasad regulujących tę kwestię. Są to bowiem wewnętrzne unormowania organizacji, do której należy skarżący, regulujące wzajemne relacje między organizacją, a jej członkami”. Zaznaczyć należy, że ww. Koscielne zasady sprowadzają się do uciążliwych formalności, trwających często kilka lat, m.in. Złożenia aktu chrztu i pisemnej prośby - aktu woli z uzasadnieniem na rece administratora parafii chrztu, w obecności co najmniej dwóch dorosłych świadków, zupełnie tak, jakby Składający oświadczenie był niepełnoletni (prawie zawsze jest pełnoletni), pozbawiony praw obywatelskich lub ograniczony umysłowo. Ponadto apostatów, jeśli już nimi zostaną, nader często uniemożliwia się później wgląd w akta parafii, celem upewnienia się, czy aby na pewno zostali wykreśleni z listy parafian. Jednocześnie katolicy teolodzy oraz kanoniści podkreślają, że „wystąpienie z Kościoła katolickiego aktem formalnym” nie może oznaczać nic innego jak tylko specyficzną formę zerwania przez wiernego pełnej wspólnoty z Kościołem katolickim. Nie jest bowiem możliwe wyłączenie z Kościoła w sensie obiektywnym, ze względu na nieodwracalne ontologiczne skutki sakramentu chrztu św. Osoba występująca z Kościoła katolickiego aktem formalnym nadal podlega jego prawu kanonicznemu, gdyż jest ciągle związana z Kościołem w sposób niepełny”⁴, bo „akt chrztu w Kościele Katolickim powoduje przynależność do niego w sposób obiektywny (...)”. Utrudnia to obywatelom między innymi ochronę praw i wolności w zakresie zbierania i przetwarzania przez

⁴ Ks. dr Piotr Steczkowski, „Wystąpienie z Kościoła Katolickiego aktem formalnym w świetle dokumentu Papieskiej Rady ds. Tekstów Prawnych z dnia 13 marca 2006 roku”, *Annales Canonici*, zeszyt 2 z 2006 roku, s. 179-193.

kościół oraz związki wyznaniowe danych osobowych. Zwracał na to uwagę Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych w „Sprawozdaniu z działalności GIODO w roku 2011”⁵. Zawarł w nim postulat *de lege ferenda* o treści: „W praktyce swego działania organ ds. ochrony danych napotykał też problemy z określeniem, czy dana osoba należy czy też nie należy do danego kościoła lub związku wyznaniowego. W opinii GIODO wskazane byłoby uregulowanie tej kwestii zarówno w przypadku kościołów i związków wyznaniowych, które posiadają osobną regulację ustawową o stosunku Państwa do nich, jak i w przypadku innych kościołów i związków wyznaniowych wpisanych do rejestru prowadzonego przez Ministra Administracji i Cyfryzacji. (...) Zagadnienie formy wystąpienia z kościoła lub związku wyznaniowego znacząco przekracza uprawnienia GIODO (...), to *de lege ferenda* GIODO sugeruje, by w przyszłych rozwiązaniach prawnych dotyczących statusu kościołów i związków wyznaniowych w Polsce kwestie te uregulować prawnie w sposób niepozostawiający wątpliwości interpretacyjnych”.

Taka regulacja nie narusza konstytucyjnej autonomii i niezależności kościołów i związków wyznaniowych, służy zaś ochronie praw i wolności obywatelskich.

Projektodawcy proponują wprowadzenie w ustawie z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania - regulacji, że formą korzystania z wolności sumienia i wyznania jest swoboda wstępowania i występowania z kościołów i związków wyznaniowych. Gwarancją jej jest ochrona przed ograniczaniem swobody wstępowania i występowania ze zrzeczeń religijnych. Realizacją postulatu Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych jest przyjęcie zasady, że oświadczenie o wstąpieniu lub wystąpieniu z kościoła i związku religijnego rodzi skutki publicznoprawne z chwilą jego doręczenia odpowiednim władzom zrzeczeń o charakterze wyznaniowym. Nie stanowi to ingerencji w porządek wewnętrzny kościołów i związków wyznaniowych. Nie budzi też większych problemów interpelacyjnych i dowodowych.

Projektodawcy proponują także dodanie do katalogu dóbr osobistych podlegających ochronie prawa dobra, jakim jest wolność wstępowania i występowania z kościołów oraz związków wyznaniowych.

Uzupełnieniem prawnocywilnej ochrony wolności wstępowania i występowania z kościołów i związków wyznaniowych ma być jej ochrona prawnokarna. Projektodawcy proponują penalizację ograniczenia wolności człowieka w zakresie składania oświadczeń o wstąpieniu lub wystąpieniu z kościoła lub związku wyznaniowego.

Różnica pomiędzy dotychczasowym a projektowanym stanem prawnym

Projekt stanowi wypełnienie luki prawnej, która uniemożliwia pełną ochronę wolności sumienia i wyznania w zakresie swobody składania oświadczeń o wstąpieniu lub wystąpieniu z kościoła lub związku wyznaniowego.

⁵ Sprawozdanie Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych za rok 2011 z dnia 28 maja 2012, Sejm RP VII kadencji, druk nr 444.

Przewidywane skutki społeczne, gospodarcze, finansowe i prawne

Projekt wywołuje pozytywne skutki społeczne poprzez zwiększenie ochrony podstawowych praw i wolności obywateli. Projekt nie wywołuje skutków gospodarczych ani finansowych.

Źródła finansowania

Projekt nie wywołuje nowych obciążeń dla budżetu państwa lub budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

Założenia projektów podstawowych aktów wykonawczych

Projekt nie wymaga dodatkowych aktów wykonawczych.

Zgodność projektu ustawy z prawem Unii Europejskiej

Niniejszy projekt ustawy jest zgodny z prawem Unii Europejskiej.

Podmioty, na które oddziaływać ma proponowany akt prawny:

- osoby zamieszkałe na terytorium RP,
- władze kościołów i związków wyznaniowych,
- władze publiczne.

